

CZU: 343.2/.7 + 342.4(478)

## PREEMINENȚA DREPTULUI ÎN LEGEA PENALĂ

Drăgălin PĂDURE

Universitatea de Stat din Moldova

În acest articol sunt cercetate unele aspecte fundamentale ce țin de preeminența dreptului în legea penală. Deciziile Curții Constituționale a Republicii Moldova în materia preeminenței dreptului au servit ca bază necesară cercetării. Prin analiza și sintetiza celor mai avansate concluzii ale Curții Constituționale a Republicii Moldova au fost scoase în evidență cele mai progresive viziuni considerate de către autor ca principii îndrumătoare în aplicarea legii penale. Totodată, pentru a-și fortifica poziția doctrinară, autorul a purces la analiza doctrinei autohtone și străine contemporane în domeniul dreptului penal, dreptului constituțional, teoriei generale a dreptului, precum și în domeniul tehnicii legislative. În urma studiului întreprins au fost formulate concluzii apte de a fi implementate în doctrina dreptului penal substanțial.

**Cuvinte-cheie:** legea penală, preeminența dreptului, principiul activității legii penale, neretroactivitatea legii penale, claritatea legii penale, legalitatea pedepselor penale, legalitatea incriminării.

## PREEMINENCE OF LAW IN THE SUBSTANTIVE CRIMINAL LAW

In the realm of this scientific article there have been investigated the fundamental aspects connected to preeminence of Criminal law. Decisions of the Constitutional Court of the Republic of Moldova concerning the preeminence of Law applying in time have created a necessary basis for research. There have been analyzed and synthesized the most progressive conclusions of the Constitutional court of The Republic of Moldova, being emphasized the most advanced views comprehended by the author as the basic principles in the application of Criminal law. At the same time, in order to fortify his scientific position, the author has proceeded to an analysis of the modern national and foreign doctrine in the domain of Substantive Criminal Law, Constitutional Law, General Theory of Law, as well as in the domain of law-making technics. As a result of this study, there have been formulated several conclusions which are considered to be able to be implemented in the modern doctrine of the Substantive Criminal Law.

**Keywords:** Criminal Law, preeminence of law, principle of Criminal Law activity, prohibition of retroactivity of the criminal law, intelligibility of the Criminal law, legality of criminal punishments, legality of incrimination.

## Introducere

Într-un stat de drept este vitală prezența **principiului legalității în cadrul sistemului legislativ**. Așadar, în conformitate cu prevederile alin.(1) art.3 CP RM (Principiul legalității), *nimeni nu poate fi declarat vinovat de săvârșirea unei infracțiuni nici supus unei pedepse penale, decât în baza unei hotărâri a instanței de judecată și în strictă conformitate cu legea penală*. Acest principiu al legii penale își ia originea în prevederile art.22 din Constituția Republicii Moldova, potrivit căruia *nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos*. Mai mult, conform §50 din Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității Art.II al Legii nr.56 din 4 aprilie 2014 pentru completarea articolului 60 din Codul penal al Republicii Moldova (prescripția tragerii la răspundere penală) (Sesizarea nr.27a/2014), nr.14 din 27.05.2014, nu se va aplica nicio pedeapsă mai aspră decât cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos [1].

Principiul legalității incriminării și sancționării este omniprezent și în actele normative internaționale. Astfel, *alin.(3) art.6 din Tratatul de la Lisabona* reflectă principiul legalității, împreună cu toate implicațiile sale, în categoria principiilor generale de drept în sensul arătat de tratat. Convenția Europeană a Drepturilor Omului promovează principiul legalității în art.7, prin următorul deziderat: *Nicio pedeapsă fără lege*. În acest context, legiuitorul european trebuie să respecte principalele consecințe care rezultă din aplicarea principiului legalității, respectiv: claritatea legii penale; neretroactivitatea și *lex mitior*; cerința unei legi adoptate de către un parlament („*nulla poena sine lege parlamentaria*”), subsidiaritatea, precum și coerența.

În interpretarea noțiunii de **lege** din perspectiva art.7 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, care consacră principiul general al legalității incriminării și pedepsei și prohibește aplicarea retroactivă a normelor de drept penal în defavoarea inculpatului, CEDO a arătat, între altele, că prin *lege* nu trebuie să se înțeleagă doar dreptul de origine pur legislativă, ci și cel de origine jurisprudențială, acest din urmă concept desemnând interpretarea pe care instanțele o dau anumitor texte de

lege [2, p.46-47]. Autorul român A.Băncilă menționează: „Pentru ca jurisprudența interpretativă să se ridice la rangul de lege..., CEDO reclamă ca acesteia să-i fie asociate anumite calități precum constanța într-un anumit sens de interpretare și o oarecare durată în timp” [Ibidem].

Prin lege penală se înțelege orice dispoziție cu caracter penal cuprinsă în legi organice care la data adoptării lor aveau putere de lege. Noțiunea de *dispoziție cu caracter penal* avută în vedere de legiuitor are sensul de prevedere penală, nu însă de element component în structura normei juridice penale. Noțiunea de lege penală nu privește în mod automat un întreg act normativ care aduce atât modificări ale limitelor de pedeapsă pentru o anumită infracțiune, cât și modificări ale altor instituții, cum ar fi concursul de infracțiuni, recidiva, măsuri de individualizare a executării pedepsei etc. Așadar, unitatea privește dispoziția penală, iar nu întreaga lege în cuprinsul căreia se găsește acea dispoziție penală.

În literatura juridică și în practica CEDO se menționează că datorită caracterului general al legii, formularea acesteia nu poate să cunoască o precizie absolută; prin urmare, exigența unei legi penale nu este incompatibilă cu o anumită marjă de interpretare recunoscută instanțelor și nici nu impune legiuitorului definirea tuturor termenilor utilizați de lege, în măsura în care sensul normei juridice poate fi înțeles de către persoanele interesate [3, p.90]. Deși admisibilă în principiu, analogia în favoarea inculpatului nu poate fi acceptată *de lege lata*, atunci când apreciază că legea prezintă lacune sau că prevederile ei sunt prea severe ori nejustificate. De aceea, autorul Al.Mariț opinează: „...legiuitorul, consacrand aceste posibilități, nu a dorit să admită aplicarea legii prin analogie nici măcar în cazul în care ea ar opera în favoarea inculpatului” [3, p.90]. Autorul citat subliniază că lacuna în reglementare nu trebuie să fie intenționată, adică să nu fie rezultatul unei alegeri pe care legiuitorul a făcut-o prin reglementarea, cu caracter limitativ, a unor situații [3, p.90-91].

Dispozițiile constituționale privind prioritatea Constituției și a actelor internaționale la care Republica Moldova este parte față de legea penală sunt fundamentate nemijlocit în prevederile alin.(3) art.1 CP RM. Astfel, dacă există neconcordanță între legea penală și actele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului, au prioritate și se aplică direct reglementările internaționale. În acest context, vom trece la unele aspecte de tehnică legislativă aplicabile la elaborarea legilor penale noi, precum și la adaptarea normelor cu caracter penal prin prisma respectării preeminenței dreptului, principiului legalității și luând în considerare principiile procesului de legiferare.

### Rezultate și discuții

Legalitatea incriminării și pedepsei apare ca una dintre cele mai importante limitări ale *jus puniendi*, ea reprezentând principala garanție a securității juridice a cetățeanului în fața dreptului penal [3, p.90-91].

Principiul legalității în domeniul dreptului penal are două aspecte:

1. Legalitatea incriminării, exprimată prin regula „*Nu există infracțiune fără lege*” (*Nullum crimen sine lege*), presupune că nicio persoană nu poate fi trasă la răspundere penală pentru o faptă care, la momentul săvârșirii ei, nu era prevăzută de lege ca infracțiune. În acest caz, principiul legalității este privit ca o garanție juridică fundamentală pentru respectarea drepturilor, intereselor legitime și libertăților persoanei. Reieșind din principiul legalității, se concluzionează că numai legea penală (Codul penal al Republicii Moldova) prevede ce fapte constituie infracțiuni. Incriminarea/dezincriminarea unor fapte ori reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni, precum și utilizarea unor noțiuni mai largi în cadrul normelor penale țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este absolută, ea fiind limitată de prevederile constituționale (HCC 22/2017, §64) [4]. Curtea Constituțională a Republicii Moldova a reținut că, în timp ce *caracterul prejudiciabil* al infracțiunii este determinat de obiectul juridic protejat, constituind *semnul calitativ* al infracțiunii, *gradul prejudiciabil* depinde de gravitatea faptei săvârșite (valoarea daunei, forma vinovăției, motivul, scopul etc.), fiind un *semn cantitativ* (HCC 22/2017, §69).
2. Legalitatea pedepsei – „*Nu există pedeapsă fără lege*” (*Nullum poena sine lege*): principiul legalității se exprimă și în posibilitatea de a alege categoria și, după caz, durata sau mărimea acesteia. Curtea Constituțională a Republicii Moldova a reținut că *orice pedeapsă din legea penală are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și din partea altor persoane, ceea ce presupune o individualizare adecvată a pedepsei* (DCC 15/2017, §23, 24) [5]. O pedeapsă mai aspră, din numărul celor alternative prevăzute pentru săvârșirea infracțiunii, se stabilește numai în cazul în care o pedeapsă mai blândă, din numărul celor menționate, nu va asigura atingerea scopului pedepsei (DCC 15/2017, §27). Legea trebuie să definească în mod clar infracțiunile și pedepsele pe care acestea le atrag, instanțele având obligația de a

stabili dacă în momentul în care s-a comis fapta exista o dispoziție legală care prevedea pedepsirea faptei și dacă pedeapsa impusă nu depășește limitele fixate prin acea dispoziție.

În această ordine de idei, vom menționa că principiul aplicării legii penale în timp constituie o continuitate logică a principiului legalității. În materia discutată de noi (aplicarea legii penale în timp), legalitatea impune **aplicarea principiului activității legii penale.**

**Principiul activității legii penale** presupune, ca *regulă generală*, aplicarea legii tuturor infracțiunilor săvârșite în timpul cât aceasta se află în vigoare (*tempus regit actum*), derivând din *principiul legalității* (o caracteristică specifică statului de drept), deoarece legea penală care incriminează fapte fără corespondent în legea veche (*incriminatio ex novo*) sau care reglementează sancțiuni penale inexistente în reglementarea anterioară se va aplica numai persoanelor care vor săvârși infracțiuni după intrarea în vigoare a legii noi.

Acest principiu își găsește consacrare în art.7 din Convenție și în art.8 CP RM, conform cărora caracterul infracțional al faptei și pedeapsa pentru aceasta se stabilesc de legea penală în vigoare. El exclude posibilitatea tragerii la răspundere penală a unei persoane pentru fapta care nu era considerată infracțiune în momentul săvârșirii ei sau supunerii persoanei la executarea unei pedepse neprevăzute de lege în momentul comiterii faptei. Prin urmare, legea penală nu se aplică faptelor săvârșite înainte de intrarea legii în vigoare, deci legea nu retroactivează. De asemenea, legea penală nu poate fi extinsă asupra unor fapte săvârșite ulterior, după ieșirea legii respective din vigoare, deci legea nu ultraactivează. Astfel, în ceea ce privește conținutul reglementării, de la data intrării sale în vigoare, prescripția normativă penală activează permanent și continuu, fără momente de întrerupere sau excepții (*in mod normal*), până în momentul când activitatea sa încetează definitiv (prin ieșirea din vigoare) sau temporar (prin suspendarea aplicării – de exemplu, ulterior declarării neconstituționalității sale și până la modificarea sa corespunzătoare).

Pe cale de consecință, interpretarea legii penale poate fi doar *ad litteram*, ceea ce înseamnă că folosind arsenalul de operațiuni logico-juridice trebuie doar să discernem voința clară și univocă a legiuitorului; deci, nu putem crea noi componente de infracțiuni în urma interpretărilor, nu putem extinde sau adăuga careva elemente sau semne ale infracțiunii care nu sunt expres prevăzute de legea penală. Legea penală solicită o abordare strictă și precisă, iar orice deviere în interpretare este greșită și inadmisibilă.

Privit într-o altă perspectivă, principiul aplicării legii penale presupune că nicio persoană nu poate fi *sanționată penal* pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită. Anterior, în publicațiile noastre ne-am expus referitor la inacceptabilitatea formulării legislative în vigoare, conform căreia legiuitorul indică doar la sancțiune și omite, nejustificat, incriminarea. Optând pentru operarea modificărilor de rigoare care ar oferi reflectarea completă a principiului aplicării legii penale atât în domeniul sancționării, cât și în domeniul incriminării, considerăm această separare artificială legislativă lipsită de sens și generatoare de discuții.

Principiul aplicării legii penale în timp se bazează pe principiul preeminenței dreptului. Astfel, *preeminența dreptului este un principiu* cu o geneză diferită în dreptul englez („*rule of law*”) și în cel francez („*la preeminence du droit*”). El ține să regleze modul de exercitare a puterii și raporturile dintre cetățean și stat și exprimă cerința ca toată lumea să fie legată de lege.

Comisia de la Veneția a stabilit că o **definiție** a acestui principiu trebuie să facă referire la opt elemente: *legea trebuie să fie accesibilă: adică inteligibilă, clară și previzibilă; chestiunile legate de drepturile conferite de lege se soluționează potrivit competenței stabilite de lege și nu în mod discreționar; toți cetățenii sunt egali în fața legii; puterea se exercită într-o manieră legală, echitabilă și rezonabilă; drepturile omului trebuie protejate; justițiabilii trebuie să aibă la dispoziție mecanisme care să le permită rezolvarea litigiilor fără cheltuieli și întâzieri excesive; orice proces trebuie să fie echitabil; statul este dator să respecte obligațiile născute din dreptul internațional și din dreptul intern* [6, p.10-12; 7; 8, p.10-12].

Acest principiu are ca **obiectiv** evitarea arbitrariului și oferirea unor forme de protecție împotriva arbitrariului, în special în relația dintre individ și Stat. Într-un sens mai larg, preeminența dreptului înseamnă că nu doar statul și agenții săi publici, dar și toți cetățenii trebuie să se supună legii („*Nimeni nu e deasupra legii*”). **Componentele** principiului enunțat sunt atât substanțiale, cât și formale: *legalitatea (primatul dreptului); interdicția arbitrariului; accesul la justiție; respectul drepturilor omului; nediscriminarea și egalitatea în fața legii; securitatea juridică* [8, p.10-12].

Unul dintre elementele fundamentale ale preeminenței dreptului și ale statului de drept îl constituie principiul legalității. Legalitatea, ca principiu de bază al statului de drept, determină conformitatea normei sau a actului juridic cu normele superioare care stabilesc condiții de procedură privind edictarea normelor juridice

(§ 43 HCC nr.14 din 27.05.2014) [1]. Așadar, autorul G.Cojanu precizează: „*Determinarea întinderii sferei ilicitului penal este o prerogativă exclusivă a fiecărui stat. Altfel spus, în calitatea sa de garant al ordinii publice, statul este liber să adopte măsuri penale necesare în vederea apărării ordinii de drept, aceasta presupunând în primul rând libertatea de a califica o faptă drept infracțiune. În același timp, pentru ca destinatarul și beneficiarul legii penale să cunoască care este preceptul incriminării, legiuitorul este obligat să adopte texte precise, lipsite de echivoc, adică să respecte principiul legalității incriminării*” [9, p.115].

Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență (HCC nr.14 din 27.05.2014, § 44) [1]. Astfel, în materie penală, preeminența dreptului generează următoarele principii: principiul legalității infracțiunilor și pedepselor; principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special prin analogie; principiul aplicării legii penale în timp; neretroactivitatea legii penale, cu excepția legii penale mai favorabile.

Principiul preeminenței dreptului este asigurat și prin efectuarea controlului de legalitate a legii noi. *Obiectul controlului de legalitate* îl reprezintă proiectul textului de lege; fișa și expunerea de motive sunt avute în vedere în timpul expertizei numai dacă prezintă relevanță pentru înțelegerea textului de lege sau dacă acestea conțin explicații despre raporturile cu alte norme de drept. Proiectul legislativ este verificat în ceea ce privește sistematica și forma sa, având în vedere întreaga legislație: trebuie stabilit dacă actul normativ, în forma în care a fost propus, este necesar pentru atingerea obiectivului pe care îl enunță.

Cum corect menționează profesorul Ig.Dolea, o normă este clară, accesibilă și previzibilă numai atunci când este redactată cu suficientă precizie, în așa fel încât să permită oricărei persoane să-și corecteze conduita și să fie capabilă, cu consiliere adecvată, să prevadă, într-o măsură rezonabilă, consecințele care pot apărea dintr-o normă [10, p.129-130].

La rândul său, autorul Al.Mariț evidențiază că cerințele de *lex scripta* limitează, în principiu, sfera izvoarelor dreptului penal la actele normative de forță egală sau superioară legii organice și exclude izvoarele nescrise. Însă, imperativul de securitate juridică pe care principiul legalității este chemat să-l garanteze nu poate fi realizat doar prin simpla existență a unei norme care incriminează anumite fapte. Ea trebuie să îndeplinească o condiție suplimentară, aceea de a fi redactată cu suficientă claritate (*lex certa*), astfel încât orice persoană să-și poată da seama dacă o acțiune sau inacțiune intră sub imperiul său [3, p.92].

Autorul L.Buga evidențiază noțiunea de *calitate* a legii penale. Astfel, în opinia autorului, legea penală poate fi considerată de calitate dacă: stabilește răspunderea penală doar pentru cele mai periculoase fapte, prevede toate faptele socialmente periculoase posibile, stabilește exact limitele conduitei infracționale, diferențiază răspunderea penală și dispune de aplicabilitate practică. Criteriile în cauză sunt indispensabile procesului de construire a normelor juridico-penale [11, p.51]. Autorul scoate în evidență două trăsături ale legii penale, cum ar fi *accesibilitatea* și *previzibilitatea* (predictibilitatea) legii, cerințe ce presupun atât caracterul public al normei ca pe un element intrinsec al juridicității sale, claritatea conținutului ei, care să-i confere inteligibilitate (ce implică lizibilitatea – atât claritatea și precizia enunțurilor, cât și coerența lor), nu doar pentru specialistul în drept, ci și pentru orice persoană cu inteligență medie, dar și caracterul previzibil al revizuirilor normative [11, p.56].

Claritatea textului de incriminare constituie o cerință fundamentală ce decurge din principiul legalității, alături de accesibilitate și previzibilitatea legii. Din punctul de vedere al tehnicii legislative, cea mai mare atenție se acordă compatibilității proiectului cu *dreptul superior* (așa-numita „*verificare pe verticală a conformității actului*”). Verificarea este concentrată pe următoarele aspecte: constituționalitate; compatibilitatea cu dreptul european; compatibilitatea cu dreptul internațional, în special cu Declarația Universală a Drepturilor Omului a Națiunilor Unite și cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în măsura în care există o tangență evidentă cu acestea, dacă compartimentul responsabil cu elaborarea proiectului a formulat o întrebare în acest sens sau în funcție de conținutul expunerii de motive [12].

În urma verificărilor trebuie să reiasă și că dispozițiile penale propuse se încadrează, fără niciun fel de ambiguități, în sistemul de legi existent (așa-numita „*verificare pe orizontală a conformității actului*”), cum ar fi, de exemplu: ce raporturi există cu alte acte normative? este corectă sistematica proiectului? este adecvat raportul dintre regulă și excepție? sunt evitate reglementările duble și contradictorii? reiese intenția din text? sunt clare trimiterile la alte norme (de ex., trimiteri rigide sau flexibile)? pot fi abrogate dispozițiile redundante

din domeniul de reglementare? conținutul reglementărilor este lipsit de echivoc? dispozițiile sunt aplicabile fără niciun fel de problemă? [12].

În timpul verificării, trebuie urmărită tot timpul respectarea cerințelor de formă și structură (*tehnică legislativă*), spre exemplu: în ceea ce privește titlurile, formulele introductive, modul de citare, dispozițiile care modifică alte prevederi, dispozițiile referitoare la intrarea în vigoare a actului normativ. De asemenea, normele mai sunt verificate și în ceea ce privește corectitudinea din punct de vedere gramatical, precum și comprehensibilitatea. În acest sens, profesorul Ig.Dolea precizează: „Odată ce statul adoptă o soluție, aceasta trebuie să fie pusă în aplicare cu claritate și coerență pentru a evita pe cât este posibil insecuritatea juridică și incertitudinea pentru subiecții de drept pe care îi privesc măsurile de aplicare a acestei soluții” [10, p.129-130].

O lege penală comportă un caracter general, ea reglementând situații și incriminând fapte care sunt aplicabile pentru subiecți nedeterminați și fără a avea caracter particular sau concret. Legiuitorul urmează să respecte statutul legii penale în raport cu întregul sistem de acte normative, iar orice reglementare de drept penal trebuie să fie conformă cu principiile fundamentale ale dreptului penal și cu exigențele prealabile ale protecției drepturilor fundamentale, prin exactitate respectând principiul legalității.

### Concluzii

1. Legiuitorul trebuie să respecte principalele consecințe care rezultă din aplicarea principiului legalității, respectiv: claritatea legii penale; neretroactivitatea și *lex mitior*; cerința unei legi adoptate de către un parlament („*nulla poena sine lege parlamentaria*”), subsidiaritatea, precum și coerența.
2. Din perspectiva practicii CEDO, prin *lege* nu trebuie să se înțeleagă doar dreptul de origine pur legislativă, ci și cel de origine jurisprudențială, acest din urmă concept desemnând interpretarea pe care instanțele o dau anumitor texte de lege penală, *acesteia fiindu-i asociate anumite calități, precum a) constanța într-un anumit sens de interpretare și b) o oarecare durată în timp*.
3. Legea penală comportă un caracter general, ea reglementând situații și incriminând fapte care sunt aplicabile pentru subiecți nedeterminați și fără a avea caracter particular sau concret. Formularea legii penale nu poate să cunoască o precizie absolută; prin urmare, exigența unei legi penale nu este incompatibilă cu *o anumită marjă de interpretare recunoscută instanțelor* și nici nu impune legiuitorului definirea tuturor termenilor utilizați de lege, în măsura în care sensul normei juridice poate fi înțeles de către persoanele interesate. Marja de apreciere a legiuitorului nu este absolută, ea fiind limitată de prevederile constituționale.
4. Principiul activității legii penale presupune, ca *regulă generală*, aplicarea legii tuturor infracțiunilor săvârșite în timpul cât aceasta se află în vigoare (*tempus regit actum*), derivând din *principiul legalității* (o caracteristică specifică statului de drept), deoarece legea penală care incriminează fapte fără corespondent în legea veche (*incriminatio ex novo*) sau care reglementează sancțiuni penale inexistente în reglementarea anterioară se va aplica numai persoanelor care vor săvârși infracțiuni după intrarea în vigoare a legii noi.
5. De la data intrării sale în vigoare, prescripția normativă penală activează permanent și continuu, fără momente de întrerupere sau excepții (*in mod normal*), până în momentul când activitatea sa încetează definitiv (prin ieșirea din vigoare) sau temporar (prin suspendarea aplicării – de exemplu, ulterior declarării neconstituționalității sale și până la modificarea sa corespunzătoare).
6. Principiul aplicării legii penale presupune că nicio persoană nu poate fi *sanționată penal* pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârșită. Anterior, în publicațiile noastre ne-am expus referitor la inacceptabilitatea formulării legislative în vigoare, conform căreia legiuitorul indică doar la sancțiune și omite, nejustificat, incriminarea. Optând pentru operarea modificărilor de rigoare care ar oferi reflectarea completă a principiului aplicării legii penale atât în domeniul incriminării, cât și în domeniul sancționării, considerăm această separare artificială legislativă lipsită de sens și generatoare de discuții.
7. Principiul aplicării legii penale în timp se bazează pe principiul preeminenței dreptului, ceea ce înseamnă că nu doar statul și agenții săi publici, dar și toți cetățenii trebuie să se supună legii („*Nimeni nu e deasupra legii*”). În materie penală, preeminența dreptului generează următoarele principii: principiul legalității infracțiunilor și pedepselor; principiul inadmisibilității aplicării extensive a legii penale, în detrimentul persoanei, în special prin analogie; principiul aplicării legii penale în timp; neretroactivitatea legii penale, cu excepția legii penale mai favorabile.

8. Principiul preeminenței dreptului este asigurat și prin efectuarea controlului de legalitate a legii noi pentru asigurarea unei redactări cu suficientă claritate (*lex certa*).
9. Interpretarea legii penale poate fi doar *ad litteram*, ceea ce înseamnă că, folosind arsenalul de operațiuni logico-juridice, trebuie doar să discernem voința clară și univocă a legiuitorului; deci, nu putem crea noi componente de infracțiuni în urma interpretărilor, nu putem extinde sau adăuga careva elemente sau semne ale infracțiunii care nu sunt expres prevăzute de legea penală. Legea penală solicită o abordare strictă și precisă, iar orice deviere în interpretare este greșită și inadmisibilă.

#### Referințe:

1. Hotărârea Curții Constituționale a Republicii Moldova pentru controlul constituționalității Art. II al Legii nr.56 din 4 aprilie 2014 pentru completarea articolului 60 din Codul penal al Republicii Moldova (prescripția tragerii la răspundere penală) (Sesizarea nr. 27a/2014), nr. 14 din 27.05.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2014, nr.364-365.
2. BĂNCILĂ, A. Punct de vedere cu privire la sesizarea Înaltei Curți de Casație și Justiție – Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală referitoare la interpretarea art.67 din Legea nr.192/2006 din perspectiva art.5 Cod penal. În: *Universul Juridic*, 2017, nr.1, p.46-52.
3. MARIȚ, Al. Cunoașterea și previzibilitatea legii penale. În: *Materialele Conferinței internaționale științifico-practice „Abordări europene în cercetare și inovare”*, 9-12 octombrie 2014, p.90-94.
4. Hotărârea Curții Constituționale nr.22 din 27.06.2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 328 alin.(1) din Codul penal (*excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu*).
5. Decizia Curții Constituționale nr.15 din 07.02.2017 de inadmisibilitate a sesizării nr.13g/2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 67 alin.(4) din Codul penal și a unor prevederi ale articolului 194 alin.(2) din Codul de executare (*munca neremunerată în folosul comunității*).
6. TOADER, T. *Principiul loialității în jurisprudența Curții Constituționale a României*. Disponibil: [http://www.constcourt.md/public/files/file/conferinta\\_20ani/p; DANILEȚ, Cr. Studiu cu privire la unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova: Evaluare și propuneri. Chișinău, 2014, p.10-12.](http://www.constcourt.md/public/files/file/conferinta_20ani/p; DANILEȚ, Cr. Studiu cu privire la unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova: Evaluare și propuneri. Chișinău, 2014, p.10-12.)  
[http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii\\_srsj/Danilet\\_text.pdf](http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Danilet_text.pdf)programul\_conferintei/Tudorel\_Toader.pdf;
7. *Raport privind exercitarea jurisdicției constituționale în anul 2017*, aprobat prin Hotărârea Curții Constituționale nr.1 din 5 ianuarie 2018.
8. DANILEȚ, Cr. *Studiu cu privire la unificarea practicii judiciare și asigurarea principiului securității raporturilor juridice în Republica Moldova: Evaluare și propuneri*. Chișinău, 2014, p.10-12. Disponibil: [http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii\\_srsj/Danilet\\_text.pdf](http://justice.gov.md/public/files/file/studii/studii_srsj/Danilet_text.pdf)
9. COJANU, G. Principiul generalității dreptului versus previzibilitatea legii penale: cazul art.343 CP RM și al art.163 CP RM al României. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe sociale”*, 2013, nr.8(68), p.115. Disponibil: <http://studiamsu.eu/wp-content/uploads/14.-p.115-120.pdf>
10. DOLEA, Ig. Efectul *ex tunc* al Hotărârii Curții Constituționale în materie penală. În: *Studia Universitatis Moldaviae. Seria „Științe sociale”*, 2017, nr.3 (103), p.129-137. <http://oaji.net/articles/2017/2053-1497008974.pdf>
11. BUGA, L. *Tehnică legislativă penală: Teză de doctor în drept la specialitatea 554.01 – Drept penal și execuțional penal*. Chișinău: USM, 2016, p.51.
12. Manual de tehnică legislativă. Disponibil: [http://www.bmjv.de/SharedDocs/Downloads/DE/Themen/RechtsdurchsetzungUndBuerokratieabbau/HandbuchDerRechtsfoermlichkeit\\_rum.pdf?\\_blob=publicationFile&v=3](http://www.bmjv.de/SharedDocs/Downloads/DE/Themen/RechtsdurchsetzungUndBuerokratieabbau/HandbuchDerRechtsfoermlichkeit_rum.pdf?_blob=publicationFile&v=3)

#### Date despre autor:

**Drăgălin PĂDURE**, procuror în Procuratura Municipiului Chișinău, Oficiul Buiucani.

**E-mail:** padure.90@mail.ru

*Prezentat la 05.09.2018*